

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 listopada 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze odmówił M. K. (1) prawa do emerytury.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczony legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych, ale nie udowodnił 25 - letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Zdaniem organu rentowego okres pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym ciotki od 26 sierpnia 1970 r. do 3 listopada 1974 r. nie może zostać zaliczony mu do stażu sumarycznego, z uwagi na fakt, że we wskazanym okresie M. K. (1) uczęszczał do szkoły ponadpodstawowej – Technikum Zawodowego w Z. w systemie dziennym. Zdaniem organu rentowego codzienny dojazd ubezpieczonego do szkoły i powrót z niej oraz czas niezbędny do przygotowania się do lekcji mógł uniemożliwiać mu wykonywanie stałej pracy co najmniej przez 4 godziny dziennie. W ocenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych praca ubezpieczonego mogła mieć charakter pomocy przy pracach w gospodarstwie rolnym w czasie wolnym od zajęć zwłaszcza, że gospodarstwo to było stosunkowo niewielkie.

(decyzja k.26-26 odwrót plik I akt ZUS)

W dniu 4 stycznia 2016 r. do organu rentowego wpłynęło odwołanie M. K. (1) od ww. decyzji w którym wniósł o jej zmianę poprzez przyznanie mu prawa do emerytury. M. K. (1) wskazał, że w okresie od 26 sierpnia 1970 r. do 3 listopada 1974 r. pracował w gospodarstwie rolnym należącym do jego rodziców oraz ciotki. Z uwagi na podeszły wiek oraz stan zdrowia ani rodzice ani ciotka nie mogli pracować i to na nim spoczywał obowiązek wykonywania stosownych czynności w gospodarstwie. W okresie roku szkolnego wykonywał obowiązki w godzinach popołudniowych oraz wieczornych, a w okresie ferii, wakacji oraz w dni wolne od zajęć lekcyjnych w zwiększonym wymiarze wynoszącym od 8 do 12 godzin dziennie. Jego obowiązki sprowadzały się do obrządku zwierząt gospodarskich a także do wykonywania prac polowych. M. K. (1) podniósł, że gospodarstwo nie było zmechanizowane, a wykonywanie prac ręcznie bądź przy użyciu konia zajmowało dużo czasu. W ocenie skarżącego fakt uczęszczania przez niego do szkoły zlokalizowanej w Z. oraz konieczność korzystania z różnego rodzaju środków lokomocji (co niejednokrotnie zmuszało go do długiego oczekiwania na przyjazd autobusu bądź pociągu) nie wykluczała stałego wykonywania przez niego pracy w gospodarstwie rolnym. W ocenie skarżącego brak jest podstaw do nieuwzględnienia mu w stażu pracy ww. okresu pracy w gospodarstwie rolnym.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przytaczając argumentację jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony M. K. (1) urodził się (...). M. K. (1) jest synem W. oraz J..

(okoliczność bezsporna)

W dniu 30 października 2015 roku ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę, po którego rozpatrzeniu wydano w dniu 30 listopada 2015 roku decyzję mocą której odmówiono mu prawa do emerytury.

W treści decyzji wskazano, że M. K. (1) legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych (21 lat i 23 dni), nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, ukończył wymagany wiek, ale nie legitymuje się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym 25 lat (organ rentowy zaliczył mu do stażu pracy okres w wymiarze 24 lat 1 miesiąca i 15 dni).

(wniosek k.1-7 odwrót plik I akt ZUS oraz decyzja k.26-26 odwrót plik I akt ZUS)

Ojciec ubezpieczonego W. K. (wspólnie z Z. K.) w okresie od 1964 r. (tj. założenia rejestru gruntów dla wsi L. oraz D., gromada (...) powiat (...)) do 11 listopada 1975 r. figurował w rejestrze gruntów jako władający działkami nr (...) o powierzchni 1,53 ha. W 1975 r., na podstawie Aktu Własności Ziemi Nr (...) z dnia 11 listopada 1975 r., jako właściciele działek nr (...) (powstałej w wyniku podziału działki nr (...)) o łącznej powierzchni 0,80 ha wskazano rodziców ubezpieczonego W. oraz J. K..

Siostra ojca ubezpieczonego J. K. w okresie od 1964 r. (tj. założenia rejestru gruntów dla wsi L. oraz D. gromada (...) powiat (...)) do 1975 r. figurowała jako władająca działkami nr (...) o powierzchni 0,94 ha. W 1975 r. J. K. została wskazana jako właścicielka ww. działek. W 1975 r. J. K. została wskazana jako właścicielka działki nr (...) o powierzchni 0,32 ha (od 1964 r. do 1975 r. osobą władającą ww. działką była M. K. (2))

(zaświadczenie k.7)

Matka ubezpieczonego J. K. chorowała na schizofrenię i nie wykonywała prac w gospodarstwie rolnym.

(zeznania ubezpieczonego min.00:54:26 – 00:59:28 w zw. z min.00:04:59 – 00:39:29 protokołu rozprawy z dnia 16 listopada 2016 r., płyta CD k.38)

W spornym okresie w skład gospodarstwa rolnego, w którym zamieszkiwał ubezpieczony wchodził dom mieszkalny, obora, komórka, a także ziemia należąca do jego rodziców (tj. 3 działki o łącznej powierzchni 0,80 ha) oraz ziemia należąca do jego ciotki J. K. (również zamieszkującej w tym samym gospodarstwie).

W gospodarstwie hodowano krowę, kury, kaczki, świnie (w ilości 2 sztuk) oraz króliki. Uprawiane zaś w gospodarstwie warzywa, zboża oraz ziemniaki służyły zaspokajaniu potrzeb mieszkańców gospodarstwa oraz stanowiły karmę dla zwierząt.

(zeznania ubezpieczonego min.00:54:26 – 00:59:28 w zw. z min.00:04:59 – 00:39:29 protokołu rozprawy z dnia 16 listopada 2016 r. , płyta CD k.38)

W spornym okresie ubezpieczony uczęszczał do Technikum w Z.. Do szkoły dojeżdżał pociągiem bądź autobusem. Podróż do szkoły zajmowała mu ponad godzinę w jedną stronę (ubezpieczony wychodził z domu około godziny 6:30). Zajęcia w szkole trwały od godziny 8-9 do godziny 14. Ubezpieczony wracał do domu około godziny 15-16. Co do zasady ubezpieczony nie zajmował się pracami w gospodarstwie w godzinach porannych, a większość prac wykonywał po południu i wieczorem (do godziny 22). Prace wykonywane w gospodarstwie miały negatywny wpływ na osiągnięte przez ubezpieczonego wyniki w nauce. W wyjątkowych sytuacjach tj. z uwagi na konieczność obsługi śrutownika, ubezpieczony opuszczał zajęcia w szkole.

(zeznania ubezpieczonego min.00:54:26 – 00:59:28 w zw. z min.00:04:59 – 00:39:29 protokołu rozprawy z dnia 16 listopada 2016 r., płyta CD k.38)

Oprócz codziennych prac polegających na pielęgnacji zwierząt, a także przygotowywaniu śrutu bądź ziemniaków, karmy dla królików (co zajmowało od 3 – 6 godzin dziennie) ubezpieczony zajmował się, stosownie do pory roku, także innymi czynnościami. Ubezpieczony sadił ziemniaki, pielil warzywa, siał zboże, zbierał plony, uczestniczył w żniwach, a także (dwa razy do roku) ścinał trawę i zwoził siano z pobliskiej łąki, przynosił wodę, brał udział w remontach. Gospodarstwo nie było zmechanizowane, a prace polowe wykonywano przy użyciu wypożyczonego konia (jedynie w późniejszym okresie korzystano z traktora wypożyczonego z Kółka Rolniczego) w zamian za plony bądź wykonanie prac polowych na rzecz wypożyczającego. Jedyną osobą, oprócz M. K. (1), która zajmowała się pracami w gospodarstwie był jego ojciec. Z uwagi jednak na fakt świadczenia przez ojca ubezpieczonego pracy w systemie zmianowym i chorobę matki oraz ciotki, to na ubezpieczonym spoczywał obowiązek zajmowania się gospodarstwem.

(zeznania świadków: Z. C. min.00:41:32 – 00:46:56, R. K. min.00:46:56 – 00:54:26 oraz zeznania ubezpieczonego min.00:54:26 – 00:59:28 w zw. z min.00:04:59 – 00:39:29 protokołu rozprawy z dnia 16 listopada 2016 r., płyta CD k.38)

W okresie ferii oraz wakacji, a także po zakończeniu edukacji, a przed podjęciem służby wojskowej M. K. (1) przebywał stale w ww. gospodarstwie rolnym. Ubezpieczony wykonywał prace związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego – zajmował się zwierzętami, pracował przy żniwach, obróbce ziarna, pielął, ścinał trawę na łące, zwoził siano.

(zeznania świadka R. K. min.00:46:56 – 00:54:26 oraz zeznania ubezpieczonego min.00:54:26 – 00:59:28 w zw. z min.00:04:59 – 00:39:29 protokołu rozprawy z dnia 16 listopada 2016 r., płyta CD k.38)

5 – letnią naukę w Zespole Szkół Zawodowych nr (...) w Z. M. K. (1) ukończył w dniu 12 czerwca 1974 r.

(świadcstwo ukończenia Technikum Zawodowego k.13 plik I akt ZUS)

W okresie od 4 listopada 1974 r. do 5 października 1976 r. M. K. (1) odbywał zasadniczą służbę wojskową.

(książeczka wojskowa k.3 plik II akt ZUS)

Powyzszy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zgromadzonych dowodów zarówno w postaci dokumentów jak i osobowych źródeł dowodowych, w postaci zeznań ubezpieczonego i świadków. Podkreślić należy, że świadkowie: Z. C. oraz R. K. ze względu na fakt zamieszkiwania w sąsiedztwie gospodarstwa rodziców ubezpieczonego, mieli pełną wiedzę co do charakteru oraz specyfiki prac wykonywanych w gospodarstwie, a także co do obowiązków jakie miał wykonywać w nim M. K. (1). Świadcowie ci nie mieli żadnego interesu w tym, by zeznawać na jego korzyść, gdyż są dla niego osobami obcymi. Podkreślić natomiast należy, że jakkolwiek z treści zeznań świadków jak i samego ubezpieczonego wynika, że w spornym okresie pracował on w gospodarstwie rolnym, to jednak materiał ten nie pozwala na zaliczenie M. K. (1) całego spornego okresu. W spornym okresie ubezpieczony uczęszczał do szkoły średniej zlokalizowanej poza miejscem jego zamieszkania, a sam dojazd do niej zajmował mu w ciągu dnia ponad 2 godziny. W ocenie Sądu, wzięwszy pod uwagę choćby twierdzenia ubezpieczonego, iż nie wykonywał on czynności w gospodarstwie w porze rannej, wydaje się wątpliwym by w czasie po powrocie z zajęć szkolnych świadczył on pracę w gospodarstwie w wymiarze pozwalającym na uznanie takiego jej charakteru. Niemniej jednak biorąc pod uwagę wszystkie ustalone w sprawie okoliczności faktyczne oraz specyfikę pracy w gospodarstwie rolnym, możliwym było zaliczenie ubezpieczonemu jako okresu uzupełniającego, świadczoną przez niego pracę w gospodarstwie rolnym w okresie wakacji oraz po ukończeniu szkoły średniej, a przed rozpoczęciem odbywania zasadniczej służby wojskowej.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne.

Zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r., poz.887), ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy tj. w dniu 1 stycznia 1999 r. osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz,
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura ta przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (art.184 ust.2 ww. ustawy).

Stosownie do treści §3 i 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. nr 8, poz. 43 z późn. zm.) za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudniania” uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn;
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w

szczególnych warunkach

Powołany (...) wskazuje wszystkie te prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego.

W świetle §2 ust.1 tegoż Rozporządzenia oraz zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w tym rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W niniejszej sprawie sporne jest jedynie spełnienie przez ubezpieczonego warunku posiadania na dzień 1 stycznia 1999 roku 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, bowiem pozostałe warunki – wieku, stażu pracy w szczególnych warunkach i nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego zostały spełnione.

Przepis art.184 ust.1 punkt 2 ww. ustawy odwołuje się do art.27 ww. ustawy, zgodnie z treścią którego emerytura przysługuje po wykazaniu w przypadku mężczyzn 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, przy czym okresy składkowe zostały wymienione w art.6, a okresy nieskładkowe w art.7 tej ustawy.

Art.10 ust.1 punkt 3 ww. ustawy pozwala na uwzględnienie przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art.5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Okres ten jest traktowany jako okres składkowy.

Na gruncie systemu świadczeń z ubezpieczenia społecznego zagadnienie, czy praca w gospodarstwie rolnym, o której mowa w art.10 ust.1 punkt 3 ww. ustawy o emeryturach i rentach zaliczana jest pod jakimikolwiek warunkami, w szczególności wymaganego wymiaru czasu pracy, rozpatrywane było w orzecnictwie, między innymi w wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2000 roku (II UKN 535/99, OSNAP 2001 nr 21, poz. 650), z dnia 19 grudnia 2000 roku (II UKN 155/00, OSNAP 2002 nr 16, poz. 394), z dnia 4 października 2006 roku (II UK 42/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 292), z dnia 17 października 2008 roku (II UK 61/08, Lex nr 741080), z dnia 8 marca 2011 roku (II UK 305/10, Lex nr 852557), z dnia 18 września 2014 roku (I UK 17/14, Lex nr 1538420). Sąd Najwyższy brał pod uwagę, że praca w gospodarstwie rolnym nie może być traktowana inaczej, niż przebyte w poprzednim stanie prawnym okresy ubezpieczenia, a przynajmniej powinna być ekwiwalentna tytułowi ubezpieczenia. Przyjmował, że skoro w art.6 ust.2 punkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do uwzględnienia okresów pracy przed dniem 15 listopada 1991 roku wymagane jest wykonywanie jej w wymiarze przynajmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy, to świadczenie pracy na rzecz gospodarstwa rolnego osoby bliskiej powinno odpowiadać co najmniej połowie pełnego wymiaru czasu pracy. Praca w gospodarstwie rolnym w ilości odpowiadającej co najmniej połowie pełnego wymiaru czasu pracy, ma mieć charakter ciągły, co oznacza, że wystarczające dla uznania pracy domownika w gospodarstwie rolnym za stałą jest wykonywanie w jej przebiegu wszystkich zabiegów agrotechnicznych związanych z produkcją w rozmiarze dyktowanym potrzebami i terminami tych prac oraz używaniem ułatwiającego te prace sprzętu, zajmowanie się inwentarzem w przypadku hodowli zwierząt (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 roku, II UK 42/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 292 oraz z dnia 21 kwietnia 1998 roku, II UKN

3/98). Rozmiar wykonywanej przez rolnika lub domownika pracy uzależniony jest od rodzaju i wielkości danego gospodarstwa rolnego, bowiem ma na celu zapewnienie jego prawidłowego funkcjonowania.

Definicji gospodarstwa rolnego, osoby prowadzącej gospodarstwo rolne i osoby wykonującej pracę w gospodarstwie rolnym należy szukać w przepisach regulujących ubezpieczenie społeczne rolników. Za wymienione w art. 10 ust.1 punkt 3 ww. ustawy o emeryturach i rentach przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 roku okresy pracy w gospodarstwie rolnym, uważa się okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po dniu 1 stycznia 1983 roku dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników. Ustawa z dnia 14 grudnia 1982 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (tekst jednolity Dz.U. z 1989 nr 24 poz.133) wprowadzająca obowiązek ubezpieczenia społecznego domowników w art.2 punkt 2 zawierała definicję domownika określając go jako członka rodziny rolnika pracującego w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończył 16 lat, nie podlega obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie rolnym stanowi jego główne źródło utrzymania. Późniejsza definicja domownika z art.6 punkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 roku poz.704) również wymagała zamieszkiwania z rolnikiem lub w bliskim sąsiedztwie i stałej pracy w gospodarstwie rolnym. Stała praca w gospodarstwie rolnym nie polega na codziennym wykonywaniu czynności rolniczych, co ze względu na rozmiar gospodarstwa lub rodzaj produkcji rolnej może nie być w pewnych okresach konieczne, lecz polega na gotowości do wykonania pracy rolniczej, jeżeli sytuacja tego wymaga (wyrok Sądu Najwyższego z 3 lipca 2001 roku II UKN 466/00, OSNP 2003/7/186). Zatem do stażu emerytalnego uwzględnia się - jak okresy składkowe - nie okresy jakiegokolwiek pracy rolniczej, a jedynie stałą pracę o istotnym znaczeniu dla prowadzonej działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, w którym osoba zainteresowana (domownik) zamieszkuje lub ma możliwość codziennego wykonywania w nim prac związanych z prowadzoną działalnością rolniczą. O stałości pracy w gospodarstwie rolnym decyduje zatem gotowość do świadczenia jej na rzecz osoby bliskiej w wymiarze czasu stosownym do zakładanego przez rolnika prawidłowego funkcjonowania tego gospodarstwa zgodnie z jego strukturą, przy uwzględnieniu jego obszaru, liczby pracujących w nim osób oraz sprzętu rolniczego.

Kwestia czy wykonywanie określonych czynności w gospodarstwie rolnym można uznać za okresy pracy w tym gospodarstwie była wielokrotnie przedmiotem rozważań w orzecznictwie sądowym, zwłaszcza w kontekście łączenia pracy w gospodarstwie rolnym z nauką w szkole. W judykaturze wykształcił się pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 roku) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: po pierwsze - wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art.6 punkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i po drugie - czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie. Za domownika uznaje się zaś osobę bliską rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. W orzecznictwie kładzie się nacisk na stałość wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, co nie musi jeszcze oznaczać codziennego wykonywania czynności rolniczych, ale gotowość (dyspozycyjność) do podjęcia pracy rolniczej, jeżeli sytuacja tego wymaga. Nie sprzeciwia się zaliczeniu takiej pracy fakt równoległej nauki, jeśli okoliczności faktyczne wskazują na potrzebę pomocy domownika w gospodarstwie i na realną możliwość pogodzenia pracy w gospodarstwie z nauką, nawet okresowo, od wiosny do jesieni, skoro w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego dopuszczalne jest zaliczanie okresów pracy w czasie samych wakacji szkolnych (wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2000 roku, II UKZ 155/00 OSNP 2002/16/394, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 sierpnia 2012 roku, III AUa 59/12, Lex nr: 1217735).

Gotowość do pracy w gospodarstwie rolnym powinna korelować z wymiarem czasu pracy niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania gospodarstwa rolnego, a negatywną przesłanką do jej przyjęcia jest wykonywanie w gospodarstwie rolnym prac sezonowych, doraźnie w wymiarze niższym od połowy pełnego wymiaru czasu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2015 roku, I UK 292/14, Legalis nr 1263220).

Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy istotne było zatem faktyczne ustalenie rodzaju i rozmiaru pracy ubezpieczonego M. K. (1) w gospodarstwie rodziców oraz ocena, czy czynności przez niego wykonywane były pracą w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art.10 ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Należy również wskazać, że normy obszarowe obowiązujące w spornym okresie (lata 1970-1974) pozwalały uznać za gospodarstwo rolne, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 roku sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych – Dz. U z 1964 r. nr 45, poz.304 z późn. zm. do 31 grudnia 1971 r. nieruchomość rolną, która przekraczała 0,2 ha, a po 31 grudnia 1971 r. musiała przekraczać 0,5 ha. Nie można zatem odnosić aktualnych uregulowań odnoszących się do kwalifikacji danego gospodarstwa jako gospodarstwo rolne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2013 r. I UK 24/13), do uregulowań jakie obowiązywały w latach 70 – tych ubiegłego stulecia.

Uwzględniając powyższe wskazać należy, że w świetle art.10 ust.1 punkt 2 ww. ustawy wymogiem koniecznym do uwzględnienia okresu pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym jako okresu uzupełniającego jest wykonywanie stałej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, w którym zamieszkiwał i miał możliwość codziennego wykonywania prac związanych z pracą w gospodarstwie rolnym w wymiarze nie niższym a nawet wyższym, niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy.

Przekładając powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy wskazać należy, iż ubezpieczony ukończył 16 lat w dniu 25 sierpnia 1970 r., a zatem istnieje możliwość uwzględnienia jego pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od tej daty, o co też ubezpieczony wniósł. Niemniej jednak zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwolił na zaliczenie ubezpieczonemu całego okresu o jaki wnosił. Podkreślić należy, że w spornym okresie rodzice ubezpieczonego posiadali gospodarstwo rolne, a zważywszy na fakt, iż w gospodarstwie tym zamieszkiwała także ciotka ubezpieczonego J. K. oczywistym było, że należąca do niej ziemia również wchodziła w jego skład. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje także, że oprócz ubezpieczonego jedyną zdolną osobą do pracy w gospodarstwie był jego ojciec (matka ubezpieczonego leczyła się z powodu schizofrenii), który co istotne dodatkowo świadczył pracę w systemie zmianowym. Nie ulegało zatem wątpliwości, że ubezpieczony zobowiązany był do wykonywania w gospodarstwie określonych obowiązków, gdyż bez nich gospodarstwo to nie mogłoby prawidłowo funkcjonować. Stosownie zatem do pory roku czynności jakie wykonywał ubezpieczony ulegały zmianie i natężeniu. O ile w porze zimowej czynności wykonywane przez M. K. (1) sprowadzały się głównie do pielęgnacji zwierząt i przygotowywania dla nich karmy, o tyle w porze letniej większość czynności wykonywanych przez niego sprowadzała się do wykonywania prac polowych.

Niemniej jednak zważywszy na fakt, iż do dnia 12 czerwca 1974 r. M. K. (1) uczęszczał do szkoły, nie było możliwym przyjęcie, że w okresie tym (za wyjątkiem wakacji) wykonywał obowiązki w gospodarstwie rolnym rodziców w wymiarze, co najmniej 4 godzin dziennie. Sam dojazd do szkoły zajmował ubezpieczonemu ponad 2 godziny dziennie i nie sposób przyjąć, iż po powrocie ze szkoły, co następowało około godziny 15-16, M. K. (1) zajmował się wyłącznie gospodarstwem rolnym. Takie twierdzenie jest tym bardziej uzasadnione biorąc pod uwagę okoliczność, iż w gospodarstwie hodowano niewielką ilość zwierząt, ubezpieczony nie musiał zajmować się gospodarstwem w godzinach porannych, a ojciec ubezpieczonego, zapewne po powrocie z pracy, także zajmował się gospodarstwem. Nadto trudno przyjąć, że bezpośrednio po powrocie ze szkoły ubezpieczony wykonywał pracę w gospodarstwie rolnym. Ubezpieczony z pewnością musiał zjeść posiłek i odrobić lekcje.

W odniesieniu zaś do okresu zaliczonego ubezpieczonemu przez Sąd (tj. okresu wakacji przypadającego bezpośrednio po ukończeniu przez ubezpieczonego 16-tego roku życia, okresów dwumiesięcznych wakacji pomiędzy określonymi latami szkolnymi, a także okresu po ukończeniu przez niego szkoły średniej tj. 12 czerwca 1974 r. a przed podjęciem przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej tj. 4 listopada 1974 r.) wskazać należy, że okres letni w gospodarstwie rolnym to okres wzmożonej pracy, w szczególności związanej z wykonywaniem prac polowych. Niewątpliwie gospodarstwo rolne rodziców ubezpieczonego nie było zmechanizowane, a to z kolei powodowało, że czynności związane z uprawą ziemi były czasochłonne i zapewne obciążające fizycznie. Konieczność wykonywania przez ubezpieczonego zwiększonej ilości prac w okresie letnim wynikał wprost ze specyfiki funkcjonowania

gospodarstwa w tym okresie. Ubezpieczony okres wakacji oraz po ukończeniu szkoły do czasu rozpoczęcia służby wojskowej spędzał w gospodarstwie rodziców, pracując przy żniwach, wykopkach, zajmował się karmieniem zwierząt. Ubezpieczony w tych okresach wykonywał pracę co najmniej 4 godziny dziennie, pozostawał również w gotowości do codziennego wykonywania pracy tym wymiarze. Należy także wskazać, iż w warunkach wiejskich odnoszących się do spornych okresów przyjęte było, że dziecko w okresie wakacji pracuje w gospodarstwie rolnym rodziców na równi z nimi i przy wszystkich pracach. W gospodarstwie rolnym praca była wykonywana przez ojca ubezpieczonego oraz ubezpieczonego, bowiem ani jego mama ani siostra ojca nie wykonywały pracy w gospodarstwie ze względu na stan zdrowia. To na ojcu ubezpieczonego i na ubezpieczonym ciążył obowiązek wykonywania prac związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Reasumując, okres wakacji przypadający bezpośrednio po ukończeniu przez ubezpieczonego 16 roku życia, okresy dwumiesięcznych wakacji pomiędzy określonymi latami szkolnymi - (...), (...), (...), (...), a także okres po ukończeniu przez niego szkoły średniej tj. od 13 czerwca 1974 roku, a przed podjęciem przez niego zasadniczej służby wojskowej tj. do 3 listopada 1974 roku należy zaliczyć ubezpieczonemu, zgodnie z treścią art.10 ust.1 punkt 3 ww. ustawy do okresu składkowego wymaganego do uzyskania prawa do emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu 25 lat (tj. 10 miesięcy i 15 dni).

Stosownie do treści art. 129 ust.1 ww. ustawy, świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę w dniu 30 października 2015 roku i wobec powyższego Sąd na podstawie art.477¹⁴§2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonego w punkcie 1 sentencji wyroku prawo do emerytury od dnia 1 października 2015 roku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art.98 k.p.c. zasądając od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz M. K. (1) kwotę 360 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, ustalając kwotę kosztów w oparciu o treść §2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku (Dz. U. z 2016 roku, poz.1668) w związku z treścią §9 ust.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie. (Dz. U. z 2015 roku , poz.1800 z późn. zm.) tj. w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r.

(S.B.)

ZARZĄDZENIE

1. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi ZUS z pouczeniem o prawie, terminie i sposobie złożenia apelacji
2. Wypożyczyć pełnomocnikowi ZUS akta rentowe, zobowiązując do zwrotu w razie złożenia apelacji.
3. Doręczyć pełnomocnikowi ZUS odpisy protokołów rozpraw.

12.12.2016 r.